

1767³⁵
892

DE
CONSILIO
VETERVM IVRECONSVLTORVM
IN CONIVNGENDIS NOMINIS
AC REI DEFINITIONIBVS
EXERCITATIONEM IVRIS CIVILIS
ILL. I. CTORVM ORDINIS INDVLTV
P R A E S I D E

IOH. THEOPHILO SEGERO
IVRIS SCIENTIAE ET PHILOSOPHIAE DOCTORE
COD. ANTECESSOR. ORDINAR. SVBSTIT
COLLEGIO I. CTORVM ADSRIPTO

A. D. XVIII. APRIL. AN. MDCCCLXVII.
AD DISCEPTANDVM PROPOSVIT
A V C T O R

CHRISTIANVS FRIDERICVS IOB
CHEMNICENSIS

LIPSIAE
LITTERIS VIDVAE LANGENHEMIAE

§. I.

Definitionis vocabulum, si originariam eius indagamus significationem, mensuram, et agrorum metatorum, quibus latifundia decempedis definitibus, agrosque intra certos limites includentibus, idem ac metatio erat, proprium est: a quibus ob rationis similitudinem veteres dialectici atque iurisperiti illud in scientiam suam receperunt, eique duplicem significatum tribuerunt. Interdum enim rei descriptionem, siue talem, qua ab omnibus aliis omni tempore et loco res possit distingui, denotat, siue aliqualem tantum, licet ad rem discernendam minus semper idoneam: interdum vero regulam, id est, generalem iuris positionem, qua omnes vnius generis causae decidi possint, significat. Hac enim significatione regula Catoniana a Celso *l. I. de Reg. Cat.* et Mucii, quae inter regulas antiqui iuris refertur sententia *l. 37. §. 2. D. de Reg. Iur.* ab Vlpiano definitio appellatur. Sic ipse Vlpianus regulariter definit, et Iulianum regulariter definitem excitat. *l. 9. D. de hered. petit. l. XXV. §. V. D. de usufr.* Vetustissima, praeter quam nullius celebrior in iure exstat memoria, ea est regula, quae M. Porcio Catori, M. Catonis Censoris filio, propterea, quod Pomponius plurimos ait eius de iure civili fuisse libros, tribuitur quae ipsa auctoris sui nomen perpetuae tradidit memoriae. Quamuis vero iam ea aetate hoc regularum artificium vsitatum, sensimque plures regulae, Catonianae similes, inuentae concinnataeque esse videantur: patum tamen eas iuris Civilis studia ad-

iuuare potuisse veri simile est, cum vagae nec vlllo volumine collectae circumferrenrur. Itaque huius rei, postquam Catus Aelius Sextus, egregie cordatus homo, velut Ennius eum laudat, et isti tres viri Publius Mucius, Brutus et Manilius, editis palam libellis fundare coeperant ius Ciuile, primus periculum fecit colligendo omnium regulas in foro réceptas, quarum quatuor hodienuum in Digestis reperiuntur *l. LXIV. D. de acquir rer dom. l. VIII. D. de aqu. quot. et aestio. l. CCXLI. D. de V. S. l. LXXIII. de reg. iur.* singulari libro, quem *ὄργων* inscripsit, Q. M. Scaeuola P. fil. Pontifex Max. *l. II. §. XLI. D. de Orig. iur.*

§. II.

Sed ad alterum regularum genus redeamus, nempe ad eas Veterum Iure Consultorum definitiones, quibus notas cuiusque rei, ad eam ab omnibus aliis discernendum idoneas, complexi sunt, quas quidem paullo curiosius examinare animus est. Quanquam vero Q. Mucius ille, quem diximus, ius Ciuile primus constituisse fertur, generatim in libros duodeuiginti id redigendo *l. II. §. XLI. de Orig. Iur.* istique tres viri supra nominati, ille decem, iste septem, hic vero tribus libellis, nec non Cat. Aelius Sextus in tripartitis ius Ciuile fundare coeperant, vix tamen ante Seruium Sulpicium aliquis reperiri poterit, qui huiusce modi definitiones confecerit. Hic enim postquam orandis caussis sese primum dedisset, a Q. Mucio vero, propter iuris Ciuilis ignorantiam esset obiurgatus, et quam turpe haberetur patricio, et nobili et caussas oranti, ius in quo versaretur ignorare, *l. II. §. XLIII. de Orig. Iur.* admonitus, totum se iuris patrii studiis consecrauit, ac eousque in illis profecit, vt Cicero eum primum in iure appellet atque artem in eo vno fuisse tradat. *Brut. c. 41.* Quod eo pertinere omnes consentiunt, vt in eo Dialectices

Etices vsum ad ius Ciuile translatum Tullius admiretur, cuius quidem magistri cuiusque rei tractandae initium a definitione capiendum esse praecipunt. Cuius rei praeclarum exemplum habemus definitionem tutelae, in qua acumen auctoris hodieque potest perspicui. Postmodum vero iure Ciuili in artis disciplinaeque formam redacto, et philosophia magis adulta nemo veterum cum aliqua laude in iuris ciuilibus arte versatus est, quin vel definitiones ab anterioribus traditas famauerit, vel ad illas notauerit, vel nouas concinnauerit, vti passim ex libris eorum ad nostra vsque tempora membratim seruatis intelligitur. Sicuti autem plerumque fit, vt vel nimia efferamus laude rem memoratu vix dignam, vel in contrariam partem peccantes, longe meliorem alteram censoria notemus virgula: sic veteres iure consulti harum plerumque definitionum causa, in quibus conficiendis suos multis superant parasangis censores, perperam solent reprehendi.

§. III.

Inquirenti vero in causas, cur hodierni veterum definitiones passim improbent, prima illarum videtur latinarum literarum ignorantia esse. Etenim meridiana luce clarius est, verborum etiam potestatem vsu hominum sensim sensimque imminui. Cum autem veteres iureconsulti ad sui quisque temporis loquendi rationem se componeret, haud aliter euenire potuit, quam vt nostri vocabulorum interdum vim ex locis scriptorum non aequalium aestimantes, nec eius temporis vsum respicientes, quo quisque definitio vixerit, optimas veterum definitiones et rei maxime consentaneas haud raro parum aptas esse crediderint. Alii in eo errarunt, quod omnes rerum descriptiones, quae passim apud veteres occurrunt, pro idoneis atque plenis definitionibus

esse ab auctoribus suis traditas putauere. Veteres enim saepissime aliqualem tantummodo rei descriptionem attulerunt, talem quidem, qualem consilio suo et loco arbitrarentur sufficere, absque vilo animo rem, cuius in transitu mentionem iniicerent, ita, vt ab omnibus aliis discerni quoquo loco et tempore posset, definiendi. Praeterea in verborum notationibus domesticas eorum origines veteribus iurisconsultis praeplacuisse et plus momenti ad probationem habere visas esse, V.D. obseruauerunt. Quam ob causam saepissime vocabulorum natales, quae Graecis deberentur, maluerunt in solo patrio reperire. Sic Vlpianus etiam si bene gnarus, donum a Graeco *δῶρον* esse, quod et PAVLVS *l. XXXV. de mort. causss. don.* tradidit, tamen a donando dictum affirmat. *l. XCIV. de V. S.* Deinde, nisi me omnia fallunt, inter causas coniectae in veterum definitiones contumeliae connumerari etiam debet hominum recentiorum incuria, qui non obseruarunt veteres compendii causa idoneis locis definitiones amare transilientes. Ne enim lectores defatigarentur alios atque alios euoluendo libros, neque in legendo ac meditando impedirentur, genus seu speciem intellectu difficilem simul cum re ipsa definiebant. Hac ex ratione constans ac perpetua voluntas, non virtus, suum cuique tribuendi, illis dicebatur iustitia, et alio loco, non philosophiam, sed rerum diuinarum humanarumque notitiam, iusti iniusti que scientiam nominabant iurisprudentiam. Nec solis eiusmodi definitiones iurisperitis propriae, sed et aliis veterum scriptoribus cognitae atque ab illis vsitatae sunt. Simili enim modo ab his temperantia definitur, constans et perpetua voluntas in cupiditatibus moderandis, regendis que animi motibus, et constans ac perpetua voluntas in superandis difficultatibus fortitudo. Quis quaeso ideo notet veteres? id quod multi tamen fecere.

fecere. Porro aliis ea ex ratione veterum displicuerunt definitiones, quod omnes ex illis tropos reiici satis inepte voluere, quos tamen veteres non semper euitate studuerunt. Quis vero vituperet eloquentiam sine vlllo perspicuitatis damno cum veritate et subtilitate finitionis coniunctam?

§. IV.

Tandem ex hodiernis quidam quilibet ac iureconsultis, singulare veterum artificium, quod in coniungendis nominum et rerum definitionibus cernitur, nequeunt ingenio suo concipere, de qua quidem non infrequente illorum reprehendendorum causa sigillatim exponere instituimus. Duplex nostrates definitionum genus fecere, earum, quae notiones distinctas atque plenas afferunt, alterum; alterum vero illarum, quae indolem rei ac naturam declarant, quoque modo res fieri et oriri possit, ostendunt; quarum illas quidem nominum, has rerum definitiones vocant. Eandem, si vocabula respicias, veteres quidem diuisionem constituerunt, sensu autem significatuque plane diuerso. Nominum enim definitiones grammaticas faciebant, eas autem, quas nostri verborum vocant definitiones, altero realium genere comprehendebant. Ad prioris commatis definitiones quod attinet, eas triplici modo dicebant fieri; vel quam habeat nomen originem, et a quibus vocabulis sit profectum simplicioribus, demonstrando, quam dicunt *ετυμολογίαν*, siue vertente Cicerone notationem, siue verborum explicationem. *Topic. VIII. et Quaest. Acad. 1. c. 10.* vel rem definiendam ab aliis studiose segregando, quibus idem nomen loquendi ratio attribuerat, atque haec erat *ὁμωνυμία* vel denique omnia colligendo et afferendo, quam *συνωνυμίαν* vocant. cf. S. V. ERNESTI *Init. doct. solid.* Extremae rationes exemplum est descriptio doli l. 1. §. 2. *Pand. de Dolo malo*, atque

ea

ea quidem ad praeripiendam verbi obtentu calumniosae excusationis aut oppressionis materiam malis hominibus, quam maxime ob causam doli definatori placuit, vtilissime adhibetur. In omne igitur nominum definiendorum studium, quantum illud ad declarandam rei notionem adferat vtilitatem, probe expendentes, curiose incubuerunt iurisconsulti Romani, licet notatione saepius vterentur, homonymia atque synonymia rarius, vtpote quarum haud tantus, quantus vsus illius. Habet autem haec consuetudo inuestigandae verborum originis, quam teste Scipione Gentili Plautus veriuerbium, Cuiacius autem eadem ratione veriloquium appellat, ortum a Stoicis. Hi enim studiofissime, vnde descenderent verba, exquisuerunt, tanetsi etiam ea ex causa saepius in illis deriuandis ineptientes. Cuius asserti fidem praeclari auctores faciunt. Sic Tullius, vbi oppidi notationem tradidit, oppidum, inquit, vt imitemur ineptias Stoicorum, quod opem daret. et *de Offic. l. 1. c. 7.* Fundamentum est autem iustitiae fides, id est, dictorum conuentorumque constantia et veritas, ex quo, quamquam hoc videbitur fortasse cupiam durius, tamen audeamus imitari Stoicos, qui studiose exquirunt, vnde verba sint ducta, credamusque, quia fiat, quod dictum est, appellatam fidem. Quamuis vero non negandum sit, multos, etsi non omnes, quod plurimorum patet exemplis, imbutos fuisse Stoicorum philosophia iureconsultos, tamen concedi nequit, eos istorum tantum ineptias in originibus inuestigandis esse aemulatos. Etenim prudentissime elaborauerunt, ne iuris ciuilibus vocabula, a quibus quaeque profecta initiis in ciuitatem Romanam et in forum venissent, ignoraretur. Nec curae admodum illis ea quaestio fuit, vt verba Scipionis Gentilis e doctissimo originum libro asseram, num nomina *Quos an dices* constarent

constarent. Hoc negligentes Grammatici Vlpiani etymon, cui nimirum ius a iustitia est appellatum, mirum in modum turbaverunt *l. i. D. de iust. et iur.* Bene vero ab ALBERTO BOLOGNETTO *de lege, iure et aequitate c. 12.* obseruatum est, a iustitia, prout legum obiecto, non posse appellari ius, sed moraliter a Dea Iustitia, quae et Astraea dicitur. Quam quidem explicationem Chrysippus apud GELLIVM *l. 14. c. 4.* videturque legis suadere contextus cf. SELVAGHIUS *de origine, etymo, et praestantia Pandectarum.* Ex quibus facile intelligitur, qua ratione efficere studuerint veteres iureconfulti, vt nominis explicatio quandam haberet cum rei definitione moralem cognitionem, illamque magno ingenii acumine cum hac artificiose coniunxerint.

§. V.

Sed paullo attentius videamus eius instituti causas ac rationes. Certe vnaequeque res non melius videtur explicari posse cognituque reddi facilior. Negare quidem non ausim, illam notandorum verborum rationem interdum lubricam esse atque fallacem, cum incertas saepe et dubias persequamur origines. Praeterea vsus loquendi originariae et nativae vocabulorum facultati tanquam lex quaedam mox surrogat, mox obrogat, saepissime derogat. Surrogat primo nominis notioni, si ultra, quam eius origo patitur, aliquid adiicit. Sic CAIVS *l. 233. de V. S.* Telum, ait, vulgo quidem id appellatur, quod ab arcu mittitur, sed nunc omne significat, quod mittitur manu: et ISIDORVS *l. 15. c. 11.* Tabernae olim vocabantur aediculae plebeiorum paruae et simplices in vicis, axibus et tabulis clausae: vnde et tabernariae, quod ibi soleant confidere. Dicitur autem

B

tabernae,

tabernae, quod ex tabulis ligneis erant constructae: quae nunc, etsi non speciem, nomen tamen pristinum retinent. Obrogat deinde, si significatio partim mutatur. Riuus exempli gratia secundum suam originem aquam denotat fluentem absque omni opere manufacto: Consuetudo vero loquendi riuos dicere maluit, qui hominum opera facti sunt. Hinc *VLPIANVS l. 1. §. 2. de riuis*: riuus est locus per longitudinem depressus, quo aqua decurrat; cui nomen est *ἀρὸ τῆ γένῃ*, belleque conuenit illud Festi: riuus vulgo appellatur tenuis fluor aquae, non opere consilioque factus, verum naturali suo impetu. Sed si riuus dicitur, qui manufacti sunt, siue super terram, fossa, siue subter, specu, inciliue: cuius vocabuli origo ex Graeco pendet. Derogat tandem saepissime vsus pristinae verborum atque originariae vi, si partem tollit et de priori significato aliquid detrahit, ita vt verbi significatio ratione originis latior sit, quam rei. Sic *l. 7. D. de furt.* Fur a ferendo dicitur, non autem quilibet qui fert fur est. Hoc Menagium sefellisse videtur, qui a Gellio seductus hanc respuit notationem, atque a Graeco *Φωρ* dictum esse existimat. Huius autem rei ratio in eo cernitur, quod generis loco notatio est, ipsum vero nomen speciei, quo fit vt ab illa ad hoc adfirmatiue, vt loquuntur, non liceat argumentari, quia non continuo ponitur posito genere species: negatiue licet, quod remoto genere et remouetur species. Verum enim vero exemplum vix reperiri poterit, quo in totum originariam significationem abroget vsus, et ita quidem, vt originis inuestigatio plane nihil momenti habeat ad intelligendam rei vim, ex quo sequitur, vt notatio, licet nunquam, quin saepius forte, tota verborum facultas, multorum temporum vsu firmata ex illa non omnino perspiciatur, semper tamen

tamen ad eius cogitationem suppeditet adminicula, nec hac ex causa sine magno suscipiatur fructu. Quod recte iudicauerunt doctores superioris seculi, ineptiores autem Stoicis euaserunt, cum impari solertia veteres imitari tentarent. Nam omni elegantia orationis remota fastidiosum lectorem Etymologiis, Omony- miis atque Synonymiis aceruatim allatis in cuiusque libelli exor- dio miserrime fatigabant, et ab omni lectione facillime deterre- bant. Qua in re nunquam peccauerunt veteres, eiusmodi mi- nutias sparsim et idoneis locis afferentes, vt quisque earum vsus ad confirmandam dictorum veritatem cum voluptate per- spiceret. Certe quo quis antiquior est, eo etiam in vocabulis notandis solet esse felicior. Paullum audiamus *l. 35. de mort. caus.* *don.* vbi dicit: donatio dicta est a dono, quasi dono datum, rapta a Graeco. Nam hi dicunt *δῶρον καὶ δωρεῖται δῶρον* vero Graecis est palma, vnde et munera *δῶρα* dicuntur, quod ma- nu dantur. Hinc et recte Theophilus donationem definit traditionem rerum de manu in manum. Certe illa Paulli nota- tio adcuratior altera est Isidori *l. 4. c. 24.* Dictam autem, inquen- tis, donationem dicunt, quasi doni actionem. Videatur omni- NO SCIPIO GENTILIS *in originibus*, cui me ob viri prae- stantiam, cum melius, quae dicenda essent, effari nescirem, aliquos locos sublegisse, libentissime profiteor.

§. VI.

Sed et alia etiam ratio longe maior et ad laudanda studia veterum iurisconsultorum insignior, cur notationes verborum in iure ciuili necessarias, atque ad legum facultatem sentiendam efficacissimas arbitremur. Etiam si enim, vt dictum est, non vnus cuiusque verbi significatio in originaria potestate substitit,

verum vsus eam frequentissime immutauit, quem verbis legem imponere non ambiguum est, tamen eiusmodi mutationes maxime in vulgaribus verbis accidunt; at longe aliter se res habuit in iis iuris ciuilibus uocabulis, quae semel in forum introducta, iudicum prudentumque auctoritate legitima, ac ciuilia facta essent, quorum originarius significatus nunquam aut rarius imminutus fuisse obseruatur. Cuius quidem rei uera ratio in formularum honore ponenda est, et in eo, quod antiqua quam maxime seruabantur. Vnde fieri sane oportuit, ut uerba illa legitima, quam semel potestatem nacta essent, eam constantissime retinerent. Quid? quod ne licebat quidem horum mutare significatum, quum summo periculo esset in agendo error commissus. Nouimus enim ueteres tam duros eius rei exactores fuisse, ut qui formula caderet, eum causa simul cadere dicerent. Deinde etiam pleraque negocia priuata certis ac perpetuis formulis erant peragenda, ut uix uocabula ista uideantur mutationem subire potuisse. Nec hoc, nisi me omnia fallunt soli proprium est iuri Romano; cernimus enim idem in iuris Germanici prudentia. Adeat, qui contrariam sententiam tenet, iudicia nostra, ibique intelligat, antiquissima uocabula eodem, qui originarius est, quemque multos ante annos habuere, significatu constantissime adhuc obseruari atque usurpari.

§. VII.

Sed ueteres iureconsulti in definitionibus conficiendis uerba sectando non rationem ipsam deseruerunt, uerum in ea re fidelissime Dialecticorum praecepta secuti sunt. Hi enim has omni definitioni ponunt leges: primam scilicet, ut ad rem melius

melius intelligendam nominis notatio rei definiendae praemittatur, de cuius obseruatione in artis nostrae libris classicis conspicua assatum diximus; deinde ut breuis sit: postea ut non tam quid res non sit, quam quid sit, explicet, quam quidem cautionem verissimam esse, negari non potest, hac tamen adhibita limitatione, ut non in vniuersum valeat: denique; nam reliquas consilio praeteribimus, quia generalibus illis regulis tanquam partes contineri videntur; ut ab omnibus aliis res definienda possit omni tempore et loco discerni, quod primum est Ciceronis praeceptum in *Topic. c. 6.* Cum sumseris ea, quae sunt rei, quam definire velis, cum alia quacunque communia, non in iis subsistere, sed eo usque profequi, donec efficiatur aliquid eiusmodi, quod sit rei ita proprium, ut in aliam nullam cadere aut transferri possit. Quae plenior igitur definitio erit illa, quae et rem et nomen breui compendio sic explicat, ut tam huius significatio ponatur certa, quam illa ab omnibus aliis omni tempore atque loco possit secerni. Ex his tribus enim perfecta cognitio paratur, (verba sunt SCIPIONIS GENTILIS) ut in *Epinomide* Plato, si substantia, si nomen, si definitio cognoscatur, substantiam intelligo siue essentiam, qua quaeque res est, nomen, quo notatur, et definitionem, qua, quid sit, explicatur., Veteres vero iureconfulti in definiendis rebus ne his quidem regulis contenti fuere, sed saepissime rem utroque modo, quem scilicet hodierni praecipunt Dialectici descripserunt, quum non solum distinctis notis ac plenis rei essentiam designarent, sed et quo res modo fieri et oriri, quosque effectus possit fortiri, id quod officium dicebant, ostenderent. Inprimis autem operam dederunt, ut nominis notatio sic

coniungeretur cum rei definitione vt vno verborum contextu atque elegantissimo breuiusculae orationis compendio ambarum significatio posset intelligi. Quare Iustinianus praeflitam a se ipso gloriatur diligentiam, vt nomina rebus consequentia essent. Nec solis iureconsultis hoc genus definiendi proprium, sed et aliis; quid? quod apud Graecos quam maxime erat vsitatum. Eiusmodi enim nominabatur definitio *ὀνοματώδης ἐσιάδης*, subintellecto vocabulo *ὄρισμου*, nominis nimirum *ὀνοματώδης*, rei vero *ἐσιάδης*. Quam ob rem eo minus est, cur iureconsulti veteres a nostratibus reprehendantur, qui exemplaria graeca felicissimis imitationibus expresserunt. Sed age rem exemplis probabimus.

§ VIII.

Itaque vt appareat vel antiquissimos veterum iureconsultos, qui Dialecticorum praeceptis essent instructi, hoc vfos esse artificio, Seruii definitionem tutelae, quam PAVLVS l. 1. D. de tut. exhibet, in testimonium aduocabimus. Est autem illi tutela vis ac potestas in capite libero ad tuendum eum, qui propter aetatem suam se sponte defendere nequit, iure ciuili data ac permessa. Nos autem hic eos confutando, qui hanc tutelae definitionem reprehenderunt, lectores defatigare nolumus neque demonstrare, quantum ei insit artis, quum vis ac potestas a Seruio coniungantur; caput liberum elegantissime pupillus dicatur, quidque valeat denique vocabulum sponte et illa adiectio, iure ciuili data ac permessa. Quo eo magis superfedere possumus labore propterea quod id optime Euerardus OTTO in vita huius iureconsulti et singulari prolusione III.

III. GEBAVERVS NEC NON MARANVS *Parat. D. de test. tut. p. 428.* exposuerunt: vnum tantum Seruii videamus artificium in coniungenda nominis ac rei definitione, tuendi vocabulum vsurpando. Tutela enim a tuendo est: id quod non modo Iustinianus *Inst. sub tit. de tut.* testatur, sed etiam Gellius *lib. 12. c. 3.* tutorem aiens a tuendo dictum, Tueor autem latinis primario est: video, specto, inspicio: secundo: defendo, inspiciendo curo. Hinc bene *Varro l. 4. de ling. lat.* Tueri duo significat, vnum ab aspectu, vt dixi: vnde est illud: Tueor te senex? Proh Iupiter! Et quis pater aut cognatus volet nos contra tueri? alterum a curando, ac tutela, vt cum dicimus, bellum tueor, et tueri villam. Idem ergo, qui artem professi sunt, iure consulum pater dixisset, si huius loco ad defendendum illum posuisset, sed vt nominis simul notationem traderet, vocabulo tueri magna cum prudentia maluit vt. Nec minus terse *Paulus l. 57. de V. S.* nominis et rei definitionem in magistratu describendo coniunxit: Cui praecipua cura rerum incumbit, et qui magis quam caeteri diligentiam et sollicitudinem rebus, quibus praesunt, debent, hi magistri adpellantur: quin etiam ipsi magistratus per deriuationem a magistris cognominantur. Vnde etiam cuiuslibet disciplinae praeceptores appellari a monendo vel monstrando. Subintelligendum vero est vel vocabulum: scribunt, siue aliquod simile; vel infinitiuus ponitur loco praesentis, historicorum, aut comicorum more. Duplex hic cernitur notatio vocabuli altera in illis: magis quam ceteri, quae etiam Criticorum est, altera vero in his: monendo et monstrando, quare vtramque belle coniunxit iureconsultus, hacque coniunctione ipsam rem scitissime explicauit. Nulla enim magistri magistratus-

ue

ue adfectionibus conuenientior notatio reddi poterit, quia et re ipsa magister et magistratus magis ceteris praestant. Sic nominis notatio cum rei notione conuenit et breui verborum compendio indicatur, in quo utique cernitur artificium miris modis excellens. Simili consilio *Marcianus lib. 4. regularum* quid sanctum sit, expliciturus non in eo substitit, ut tantum adfectiones sanctum determinantes demonstraret, vel tantummodo rei afferat definitionem, sed prudenter addit, cur hoc vel illud sanctum dicatur, et a qua descendat sancti nomen origine. Quo sane effecit ut eo magis atque facilius substantia et attributa sancti cognoscantur. Sic enim *l. 8. D. de diu. rer.* Sanctum est, quod ab iniuria hominum defensum atque munitum est. Sanctum autem dictum est a sagminibus: sunt autem sagmina quaedam herbae quas legati populi Romani ferre solent, ne quis eos violaret; sicut legati Graecorum ferunt ea, quae vocantur cerycia, Non morabimur Paullum *in l. 5. D. d. V. O.* quia illustre exemplum definitionum vtriusque generis artificiosissime coniunctarum, quod ibi obuenerit, nostra interpretatione non eget. Sic ille: Satis acceptio est stipulatio, quae ita obligat promissorem, ut promissores quoque ab eo accipiantur, id est, qui idem promittunt. Satis autem accipere dictum est eodem modo, quo satisfacere. Nam quia id, quo quis contentus erat, ei praestabatur, satisfieri dictum est: et similiter quia tales, quibus contentus quis futurus esset, ita dabantur, ut verbis obligarentur, satis accipi dictum est. Quis denique obligationis descriptionem vituperet, quae in prooem. *tit. XIV. L. III. Inst.* habetur. Cum enim obligatio dicitur vinculum iuris, quo necessitate adstringimur alicuius rei soluendae, nonne per se patet, rei definitionem necessitatis vocabulo alicuius rei soluendae perfici cetera verba, vincu-

vinculum inris, quo adstringimur, cur obligationes morales vocabulo a corporum ligamentis translato nuncupatae sint, elegantius atque apertius, quam quisque reprehensor valuerit, indicare. Denique in itineris, actus, et viae descriptionibus, quis idem veterum prudentum artificium non animaduertat? Iter enim ius eundi atque ambulandi hominis dicitur, nempe ut ambulationis vocabulum rem ipsam explicet, eundi autem verbum originationem itineris prodat. Quod et in actu exponendo sic factum est, ut iumentum vel vehiculi mentione res ipsa sine ullo perspicuitatis detrimento noscatur, quanquam agendi verbum notationis causa appositum. In viae autem explicatione et hoc, de quo sermonem facimus, artificium, sane ex mente veterum, quibus via ab eundo dicta, videbatur, et aliud longe ignotius nec minore laude concelebrandum cernitur, cuius me in scholis Excell. PRAESIDIS admoneri recordor. Nempe cum eundi vocabulum diuersos significatus, et interdum maiorem, interdum maiorem habeat potestatem, siquidem etiam exercitus cum omnibus impedimentis ire dicitur, id quidem in viae expositione, quam veteres iurisperiti afferunt *l. i. D. de seru. Praed. Rust.* antepositum est agendi atque ambulandi vocabulis, ut eius vis e loco existimari posset, et rationis adiectae veritas elucesceret: nam et actum et iter in se via continet. Sed cur, quaeso, plures addendo eiusmodi definitiones moremur lectorem? quibus veterum iureconsultorum sic referti sunt libri, ut eos totos propemodum exscribere nos oporteret, si singulorum adducere vellemus, quae hanc ad rem faciunt effata. Sufficient, opinor, haec ad consilium veterum iureconsultorum in coniungendis nominis et rei definitionibus demonstrandum.

§. IX.

Sane ergo eum caecutire oportet, qui veterum iureconsultorum definiendi studio vtilitatem abnegat. Quid, quaeso, magis ad rerum definitiones planius explicandas conducere potest, quam simul addita rei definiendae significatio nominis. Optime Epictetus ait: initium doctrinae, nominum confideratio. Dignissimum igitur quod praedicauius veterum consilium obseruatione nostra atque imitatione! Certe non ex caeca Stoicorum aemulatione, sed sola moti vtilitate id fecere; nedum tam inepti in eo fuerint, quam eos iudicare plerisque placet, licet rem propius recusent percunctari. Si enim non transitorie, sed magis veritati vtilitatisque intenti eorum scripta euolueremus, non tam duri euaderemus in definitionibus ipsorum notandis, sed omnem potius iis imitandis operam daremus. Qua in re quam mirifice versatus sit magnus ille iureconsultorum heros Cuiacius, dici omnino vix potest, quum nulla fere res in iure Ciuili obseruatione nostra digna sit, cuius non ipse solum definitionem a veteribus allatam egregie explicuerit, atque defenderit, sed et aliam interdum substituerit suo ingenio felicissime elaboratam, in quibus sunt bene multae, vbi verbi notationem cum rei finitione coniunctam artificiose videas. Sed earum exempla commemorare prohibet chartarum angustia, et alio forte tempore vir doctior dabit de eodem argumento meliora.

HVMANISSIMO AC DOCTISSIMO
CHRISTIANO FREDERICO
I O B I O

S. P. D

S E G E R V S

Quem mihi obtulisti libellum super argumento fortuitis meis sermonibus commendato scite diligenterque elaboratum, etsi in eo perlegendo desiderabam exemplorum varietatem et multitudinem, quibus melius quam praeceptis videtur talium rerum veritas approbari posse, tamen, cum lectionem optimorum librorum et non vulgarem iuris ciuilibus cognitionem proderet, non dubitavi protinus TIBI reddere nulla omnino litura mea interpunctum, neque ullis accessionibus locupletatum. Nolui enim semi TVAM redire, quam totam TVAM esse opera ingenioque merueras, scriptam in breues academicos vsus disputatiunculam. Nec puto lectorem quempiam iuuenilia forte peccata hic illic obuia moleste acerbeque reprehensurum esse, cum alia ab adolescentibus debeant, alia expectari a viris exercitatis et per maturitatem doctrinae aliquam

quam plenitudinem consecutis. Caeterum si quis iniquior cen-
sor, cuius modi bene multos vitio creatos hoc seculum videt, nihil
iuuenturi condonaturus lateat, huic ego palam affirmo, et alacre
in TE ingenium esse, et iudicium limatum, diligentiam autem
talem, qualem rarissime vidi huic iuri civili nauatam, denique
animum candidum, humanitatis plenissimum, integerrimum, ut
et optima quaeque in posterum de TVA eruditione sperare li-
ceat, et ciuilia possint negotia fidei ac dexteritati TVAE tuto
concredi. Quod tantolibentius testor, quanto pluribus experimen-
tis officiosissimam TVAM voluntatem cognoui. Maeste igitur esto
TVA virtute, et prosperis in omni vita successibus fruere, nostri
autem affectus, quo dexteritatem doctrinamque TVAM pro-
sequimur, memor viue! Scripsi Lipsiae Prid. Id. April. an.
C1515CCLXVI.

ULB Halle
003 719 014

3

1078

1767³⁵
892

DE
SILIO
ECONSVLTORVM
ENDIS NOMINIS
FINITIONIBVS
M IVRIS CIVILIS
ORDINIS INDVLTV
E S I D E
HILO SEGERO
PHILOSOPHIAE DOCTORE
ORDINAR. SVBSTIT
TORVM ADSRIPTO
L. AN. C I D I O C C L X V I I
NDVM PROPOSVIT
C T O R
FRIDERICVS IOB
NICENSIS

P S I A E
AE LANGENHEMIAE

